

พุทธวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค
ในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร

Buddhist Methods for Managing Water Resources for Consumption
in Sai Mun District, Yasothon Province

พระมหาวัชรินทร์ อินทวชิโร (เสนารัตน์)

พระครูสุตวรธรรมกิจ

สุกานดา จันทวารีย์

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Phramaha Watcharin Intawachiro (Senarat)

Phrakhrusutaworathammakit

Sukanda Junthavaree

Mahachulalongkomrajavidyalaya University, RoiEt Buddhist college

Email : poripe39@gmail.com

วันที่รับบทความ: 30 มีนาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 24 เมษายน 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 26 เมษายน 2567

Received: March 30, 2024; Revised: April 24, 2024; Accepted: April 26, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร 2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร 3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ซึ่งสำรวจจากกลุ่มประชากรด้วยวิธีการเก็บข้อมูลแบบทาร์เยียมานะ จำนวน 394 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนาโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมานโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทและสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร พบว่ามีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($R = .716^{**}$) 3. ข้อเสนอแนะพุทธวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค พบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคควรนำหลักการของอิทธิบาทธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินงาน เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : พุทธวิธีในการบริหารจัดการ; ทรัพยากรน้ำ; อุปโภคบริโภค

Abstract

The objectives of this research are: 1. To study the level of water resource management for consumption in Sai Mun District, Yasothon Province 2. To study the relationship between the principle of ethics and water resource management for consumption in Sai Mun District. 3. To present Buddhist methods for water resource management for consumption in Saimun District, Yasothon Province. Integrated research methodology, which surveyed populations using the Taro Yamane data collection method. and analyzed descriptive statistical data by determining frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics by finding the Pearson correlation coefficient. Using interviews with 12 key informants or people, the data were analyzed using contextual content analysis techniques and data synthesis according to the research objectives.

The research results found that 1. The overall level of opinion on water resources management for consumption in Sai Mun District, Yasothon Province as a whole is at a high level. 2. The relationship between the principle of Itthibat Dhamma and the management of water resources for consumption in Sai Mun District Yasothon Province It was found to be moderately correlated ($R = .716^{**}$) 3. Buddhist suggestions on how to manage water resources for consumption It was found that the management of water resources for consumption should apply the principles of ethics in operations in order to make the management of water resources for consumption more efficient.

Keywords: Buddhist Ways of Management; Water Resources; Consumption

บทนำ

น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย น้ำเป็นแหล่งกำเนิดของพืชและสัตว์น้ำ น้ำทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่สิ่งมีชีวิตทั้งมวลเราใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านการอุปโภคบริโภค ในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ความต้องการใช้น้ำในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกันออกไป ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพน้ำที่มนุษย์ใช้ดื่มกิน ต้องบริสุทธิ์ สะอาด ปราศจากเชื้อโรคและสารพิษเจือปน คุณสมบัติของน้ำที่ใช้ในการเกษตรย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของพืชและสัตว์ และน้ำที่ใช้ในการอุตสาหกรรมย่อมแตกต่างกันออกไป แล้วแต่ประเภทของกิจกรรม ปริมาณการ

ใช้น้ำในแต่ละช่วงเวลาในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของผู้ใช้และความอุดมสมบูรณ์ของน้ำ น้ำที่จะเป็นประโยชน์โดยตรงสำหรับมนุษย์มากที่สุดคือน้ำจืด เนื่องจากน้ำเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นทดแทนได้เองโดยธรรมชาติ จึงดูเหมือนว่าทรัพยากรน้ำน่าจะไม่มีวันขาดแคลนหรือไม่เพียงพอแก่ความต้องการของมนุษย์ แต่โดยข้อเท็จจริง ในบางพื้นที่หรือบางช่วงเวลาก็มีปัญหาการขาดแคลนน้ำ นอกจากนั้นในบางพื้นที่หรือในบางช่วงเวลา อาจเกิดปัญหาปริมาณน้ำมากเกินไปหรือน้ำท่วมได้ โดยมีระดับความรุนแรงแตกต่างกันไปตามลักษณะของพื้นที่ ปริมาณน้ำฝนที่ได้รับและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (กรมทรัพยากรน้ำ, 2564)

ประเทศไทยมีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการน้ำ เป็นปัญหาต่อเนื่องที่ยากต่อการแก้ไข ในแต่ละลุ่มน้ำมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเข้ามาบริหารงานเกี่ยวข้องกับน้ำเฉพาะด้านมากมาย ทำให้วิธีการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานไม่ประสานและไม่มีความต่อเนื่องกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหาความต้องการน้ำและการจัดสรรน้ำ การจัดหาหรือการพัฒนา และการอนุรักษ์แหล่งน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำโดยหลักการที่จะให้การจัดการน้ำในลุ่มน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีข้อมูลและองค์การรองรับสำหรับการจัดการเฉพาะในแต่ละลุ่มน้ำ เพื่อให้มีการพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีการแก้ปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างต่อเนื่อง มีการควบคุมการพัฒนา การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำร่วมกับทรัพยากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน การจัดการอย่างเป็นระบบภายในลุ่มน้ำที่มีความชัดเจนนี้ จะสามารถลดความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ภาวะน้ำท่วมและอุทกภัย และการลดลงของคุณภาพน้ำนั้น ที่ยังก่อความเดือดร้อนไปทั่วนี้ กล่าวได้ว่าล้วนมาจากปัญหาเรื่องการจัดการทั้งสิ้น ถือว่าเป็นปัญหาในรูปแบบการบริหารจัดการที่ผิดพลาด เนื่องจากการจัดการทรัพยากรน้ำของไทยทุกยุคสมัยเป็นการดำเนินงานแบบแยกส่วน ไม่เป็นในลักษณะบูรณาการกัน ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงสถาบันหรือองค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการน้ำ จึงก่อให้เกิดความสูญเสียอย่างมากในด้านการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดระยะยาวและทางด้านเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมีการปฏิรูปกระบวนการบริหารจัดการกันใหม่ (ปราโมทย์ ไหมกล้า, 2565)

ดังนั้น การบริหารจัดการแหล่งน้ำเป็นงานที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อประชาชนในชนบทเป็นอย่างมาก เป้าหมายของการพัฒนาแหล่งน้ำก็คือเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการใช้น้ำของประชาชนในชนบท เช่นใช้ในการอุปโภคบริโภค การเลี้ยงสัตว์ การประมง การเพาะปลูกพืช การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กมีกิจกรรมหลายประเภทด้วยกันคือ การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ สระเก็บน้ำ การขุดลอกหนองบึงธรรมชาติ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในยามขาดแคลน การก่อสร้างทางน้ำ คู คลอง ส่งน้ำ รวมทั้งฝาย ประตูระบายน้ำขนาดเล็ก เพื่อนำน้ำจากแหล่งน้ำกระจายไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกได้อย่างทั่วถึงการขุดบ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาลเพื่อนำน้ำจากใต้ดินขึ้นมาใช้ นอกจากนี้ยังมีการระบายน้ำออกจากพื้นที่ซึ่งมีน้ำท่วมเป็นประจำใช้เพาะปลูกไม่ได้ การป้องกันน้ำท่วมพื้นที่เพาะปลูก รวมทั้งการก่อสร้างเพื่อป้องกันน้ำเค็ม และการปรับปรุงพื้นที่ชายทะเลเพื่อการเพาะปลูก หากไม่มีการบริหารจัดการน้ำที่ดีแล้วนั้น ก็จะทำให้เกิดความเสียหายมากมายและมีปัญหาคาดความต้องการ

น้ำมากขึ้นจนถึงขั้นการแย่งชิงน้ำ ดังมีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ ที่ปรากฏถึงความรุนแรง สาเหตุและเหตุการณ์ความขัดแย้งในยุคพุทธกาล จากการศึกษาการบริหารจัดการน้ำของพระพุทธองค์ ในการห้ามญาติทะเลาะกันแย่งน้ำเข้าน้ำ ซึ่งศากยะตระกูลกับโกลิยะตระกูลอันเป็นตระกูลฝ่ายพุทธมารดาและพุทธบิดาของพระองค์ทะเลาะกันเรื่องน้ำ พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปทรงห้ามเหตุโดยหลักการเจรจา ปัจจุบันการแย่งน้ำเข้าน้ำของชาวไทยก็ยังมีอยู่มากเมื่อถึงฤดูฝนก็เปิดน้ำเข้าน้ำคนอื่น พอถึงฤดูแล้งก็แย่งกันสูบน้ำจนเป็นเหตุทะเลาะวิวาทกันก็มาก (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2547 : 119-124)

เหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา พุทธวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร เพื่อศึกษาปัญหาต่างที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปแก้ไขต่อไปและเสนอแนวทางพุทธวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและการเกษตรแบบยั่งยืนและช่วยส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยในจังหวัดยโสธรให้ดียิ่งขึ้น

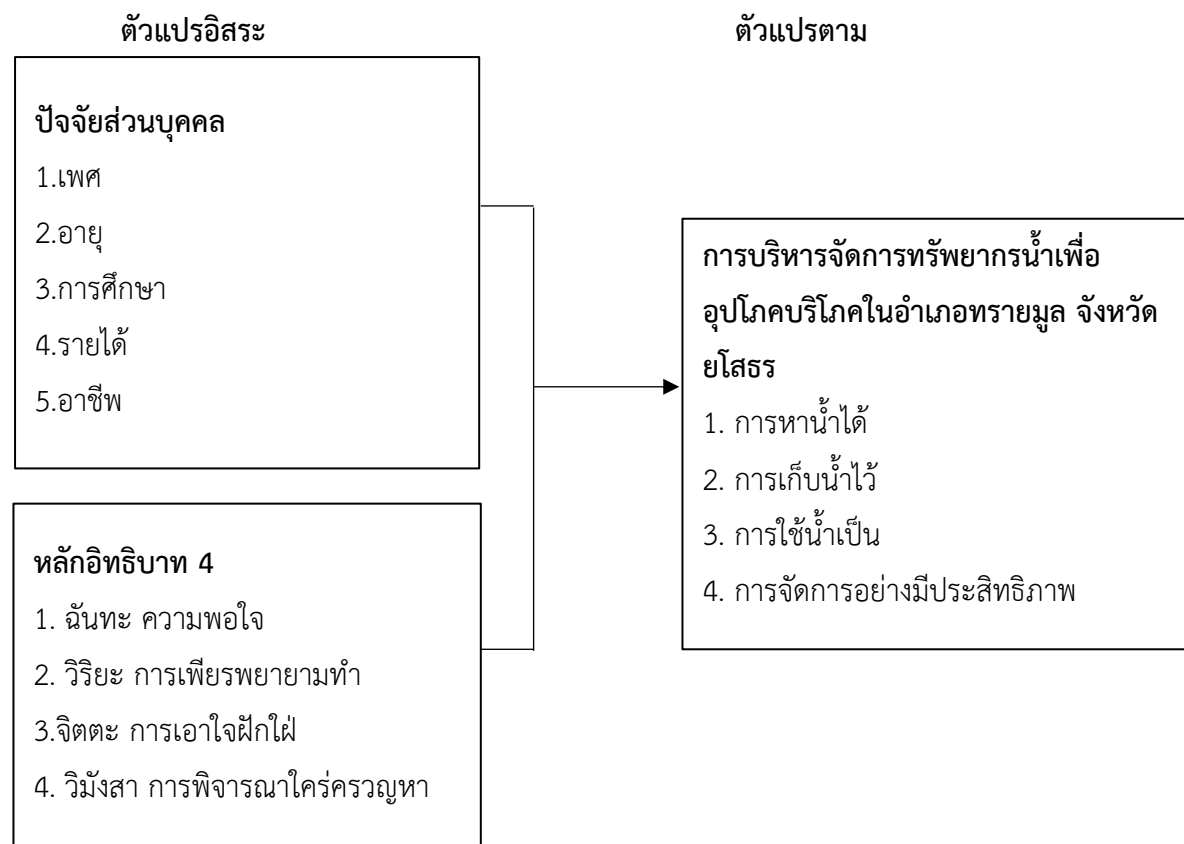
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร
3. เพื่อนำเสนอพุทธวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร” จากการทบทวน แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วย ตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1) ขอบเขตด้านประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตพื้นที่อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร จำนวน 24,377 คน
- 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 6 กลุ่ม จำนวน 12 รูปหรือคน ได้แก่ (1) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา (2) กลุ่มผู้บริหารระดับสูง (3) ผู้ปฏิบัติงานระดับปฏิบัติการ (4) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางรัฐประศาสนศาสตร์ (5) ผู้นำชุมชน (6) กลุ่มชาวบ้าน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการในการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในเขตพื้นที่อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพและหลักอิทธิบาท 4 คือ 1. ฉันทะ (ความพอใจ) 2. วิริยะ (การเพียรพยายามทำ) 3. จิตตะ (การเอาใจใส่) 4. วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหา) (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2549 : 30)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาไว้ 4 ด้าน ได้แก่ 1. การหาน้ำได้ 2. การเก็บน้ำไว้ 3. การใช้น้ำเป็น 4. การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร, 2560 : 5-6)

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เขตพื้นที่อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร

1. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

3) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5) นำเสนอร่างแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

6) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้ (Try out) กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability)

7) นำเครื่องมือที่ได้จากการไปทดลองแจก (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 ชุด มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

8) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง แล้วนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

9) รวบรวมแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสอบถามที่กลุ่มผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวความคิดของการศึกษาโดยครอบคลุมวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ และอาชีพ โดยแบบสอบถามเป็นแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 คือ 1. ฉันทะ (ความพอใจ) 2. วิริยะ (การเพียรพยายามทำ) 3. จิตตะ (การเอาใจใส่) 4. วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหา)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร คือ 1. การหาน้ำได้ 2. การเก็บน้ำไว้ 3. การใช้น้ำเป็น 4. การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอพฤติกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ขออนุญาตจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด ถึงผู้นำในพื้นที่อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร

2) ทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภออำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้องทั้งหมด 394 ชุด

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาพฤติกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ในการทดสอบ สมมติฐานนั้น ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ในส่วนของการพิจารณาความสัมพันธ์ของหลักอิทธิธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร มีมากน้อยเพียงใด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) เป็นค่าที่วัดความสัมพันธ์ ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐานเนื่องจาก ระดับของตัวแปรที่ใช้เป็นระดับอันตรภาคและสามารถคำนวณได้ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์จะใช้ ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ $+1$ แสดงถึง การมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และหากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด (Open ended Question) ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร และข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis technique) ประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 394)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	196	49.75
	หญิง	198	50.25
	รวม	394	100.00
อายุ	18 - 30 ปี	67	17.00
	31 - 40 ปี	55	14.00
	41 - 50 ปี	67	17.00
	51 - 60 ปี	66	16.75
	61 ปีขึ้นไป	139	35.25

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน	ร้อยละ
รวม		394	100.00
การศึกษา	ประถมศึกษา	171	43.41
	มัธยมศึกษา	121	30.71
	ปวช./อนุปริญญา	52	13.19
	ปริญญาตรีขึ้นไป	50	12.69
	รวม	394	100.00
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	67	17.01
	5,001 - 15,000 บาท	30	7.61
	15,001 - 20,000 บาท	254	64.47
	20,001 บาทขึ้นไป	43	10.91
	รวม	394	100.00
อาชีพ	รับราชการ	110	27.92
	รัฐวิสาหกิจ	129	32.74
	เกษตรกร	82	20.81
	รับจ้าง	37	9.39
	ค้าขาย	29	7.36
	อื่นๆ	7	1.78
	รวม	394	100.00

จากตารางที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “พุทธวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร” จำแนกได้ดังนี้

เพศ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 50.25 เพศชายมีจำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.75 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

อายุ จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 รองลงมาอายุระหว่าง 18 - 30 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 ถัดมาอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 ถัดมาอายุระหว่าง 51 - 60 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.75 และสุดท้ายมีอายุระหว่าง 31 - 40 จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา จากการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 43.41 รองลงมาได้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ

ละ 30.71 ถัดมามีการศึกษาระดับ ปวช./อนุปริญญา จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13.19 สุดท้ายผู้ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.69 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายได้ จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-20,000 บาท จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 64.47 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 17.01 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 21,000 บาทขึ้นไป มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.91 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001 - 15,000 จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.61 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

อาชีพ จากการศึกษพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรัฐวิสาหกิจ จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 32.74 รองลงมา มีอาชีพรับราชการ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.92 ถัดมา มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 20.81 ถัดมาอาชีพรับจ้าง มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.39 อาชีพค้าขาย มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.36 และสุดท้ายอื่นๆ มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.75 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 แสดงระดับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธรผลการวิเคราะห์ข้อมูล

หลักอิทธิบาทธรรม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ฉันทะ ความพอใจ	3.75	0.78	มาก
2. วิริยะ การเพียรพยายามทำ	3.63	0.79	มาก
3. จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่	3.74	0.83	มาก
4. วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญหา	3.62	0.83	มาก
รวม	3.69	0.81	มาก

สรุปได้ ดังนี้ ระดับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธรมตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = 0.81)

ตารางที่ 3 แสดงการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร โดยภาพรวม

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการหาน้ำได้	3.79	0.81	มาก
2. ด้านการเก็บน้ำไว้	3.85	0.75	มาก

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
3. ด้านการใช้น้ำเป็น	3.80	0.77	มาก
4. ด้านการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ	3.78	0.76	มาก
รวม	3.81	0.77	มาก

จากตารางสรุปได้ว่าการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.77)

ตอนที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)					
ตัวแปรต้น อิทธิบาทธรรม	ตัวแปรตาม				
	การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ	การหาน้ำได้	การเก็บน้ำไว้	การใช้น้ำเป็น	การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
โดยภาพรวม	.716**	0.757**	0.726**	0.685**	0.697**
1. ฉันทะ	0.653**	.708**	.678**	.612**	.614**
2. วิริยะ	0.672**	.726**	.684**	.609**	.667**
3. จิตตะ	0.800**	.841**	.814**	.771**	.772**
4. วิมังสา	0.741**	.754**	.728**	.747**	.736**
การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร					
หลักอิทธิบาทธรรม	ค่าสหสัมพันธ์		.716**		
	P		0.01		
	ระดับความสัมพันธ์		สูง		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ ดังนี้ หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม กับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($R=.716^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวม กับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($R=.716^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรม **ด้านฉันทะ** กับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($R=.653^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรม **ด้านวิริยะ** กับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ($R=.672^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรม **ด้านจิตตะ** กับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($R=.800^{**}$)

หลักอิทธิบาทธรรม **ด้านวิมังสา** กับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับสูง ($R=.741^{**}$)

ข้อเสนอแนะพหุวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ ดังนี้ 1) ด้านฉันทะ หน่วยงานควรแจ้งนโยบายการบริหารจัดการน้ำในด้านต่างๆแก่ประชาชนและควรให้ประชาชนได้แสดงข้อคิดเห็นในการบริหารจัดการน้ำ 2) ด้านวิริยะ ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีความกระตือรือร้น ที่จะศึกษานโยบายการบริหารจัดการน้ำ 3) ด้านจิตตะ ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้มีการติดตามผลการดำเนินการบริหารจัดการน้ำ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) ด้านวิมังสา ประชาชนควรมีส่วนในการตรวจสอบการวางแผนในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษา เรื่อง พหุวิธีในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร ได้นำผลที่พบจากการศึกษา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความพึงพอใจการบริหารจัดการน้ำในด้านต่างๆ พร้อมกับมีความพึงพอใจในการจัดการหาน้ำ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและความพึงพอใจในการเก็บน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิสุทธิ โพธิ์ศรี (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้า นครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร” พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้า นครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากและผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคคลากรต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้า นครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคคลากรที่มี เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และรายได้ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้า นครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และบุคคลากรที่มี ระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งประกอบด้วยหลายด้านคือ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร ด้านการหาน้ำได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า การจัดเก็บข้อมูลน้ำ ปริมาณน้ำ ปริมาณฝนในชุมชน พร้อมกับการจัดการข้อมูลน้ำอย่างเป็นระบบ และการมีส่วนร่วมระบุปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขไปสู่การหาแหล่งน้ำสำรองในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกิตน์ สันตินิยม (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาล" พบว่า การบริหารจัดการน้ำดังกล่าวจะเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลได้ จำเป็นต้องบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ และใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ในการบริหาร เพื่อให้เกิดสมดุลของน้ำ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน และสามารถแก้ไขปัญหาที่ท่วมและปัญหาน้ำแล้งในสังคมได้อย่างยั่งยืนถึงแม้ว่า “น้ำ” เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่หมด หากควรมีการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนได้ใช้น้ำที่มีคุณภาพดี มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของชุมชนและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการพัฒนาระบบการจัดการน้ำมาใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่ายิ่งขึ้นด้วยการจัดระบบชลประทาน ทำให้เกิดพื้นที่เพาะปลูกหรือพื้นที่เกษตรกรรมที่ไม่ต้องพึ่งพิงน้ำฝนมากขึ้น ในขณะเดียวกันในหลายชุมชน โดยได้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง หรืออ่างเก็บน้ำ ดังนั้น การจัดการน้ำ จึงเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายต้องให้ความสำคัญเพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่มีมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าน้ำเป็นทรัพยากรที่ต้องจัดการให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาในการบริหารจัดการน้ำในปัจจุบันคือจะหาอะไรจึงจะก่อให้เกิดการใช้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม บทความทางวิชาการเรื่องนี้ได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดในการดำเนินงาน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร ผลการศึกษพบว่า หลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคที่เหมาะสมแก่ประชาชนเขตในอำเภอยายมูล จังหวัดยโสธร สามารถส่งเสริมให้ประชาชนการจัดเก็บข้อมูลน้ำ ปริมาณน้ำ ปริมาณฝนในชุมชน มีการจัดการข้อมูลน้ำอย่างเป็นระบบและมีส่วนระบุปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขไปสู่การหาแหล่งน้ำ มีส่วนในการสำรองน้ำหลากและน้ำท่วมไว้ และสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ โดยมีการสร้างบ่อน้ำบาดาล เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค มีการวางแผนใช้น้ำทางอุปโภคบริโภค และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ของน้ำที่เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวัฒน์ แจ่มจิต (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "พุทธวิถีการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา" พบว่า 1. สภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุ ไม่มีความถนัดในด้านวิชาการที่เป็นหลักสูตรทางโลก

ขาดวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ขาดความเป็นเอกภาพในการจัดการศึกษา ไม่มีทิศทางการบริหารจัดการทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ไม่เป็นระบบ และไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำให้เป็นผู้ที่มีศักยภาพ มีความรู้ ความสามารถ เก่งคิด เก่งคน เก่งงาน มากยิ่งขึ้น โดยการนำนวัตกรรมสมัยใหม่มาพัฒนาภาวะผู้นำ คือ ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ ทฤษฎีพฤติกรรมภาวะผู้นำ ทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ทฤษฎีภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง และนำหลักธรรมมาบูรณาการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐควรเร่งนโยบายการบริหารจัดการน้ำในด้านต่างๆ แก่ประชาชน
2. หน่วยงานภาครัฐควรมีนโยบายให้ความรู้แก่ประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ
3. ควรนำหลักอิทธิบาทธรรมมาส่งเสริมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค
4. ควรศึกษาพฤติกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคที่เหมาะสมสำหรับประชาชน เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคต่อไป
5. ควรศึกษาพฤติกรรมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน ในการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรน้ำ.(2565).**การจัดการทรัพยากรน้ำ**.สืบค้าเมื่อ 20 กรกฎาคม 2565. จาก <http://www.dwr.go.th/contents>.
- ปัทมสันตติณยม.(2564). การบริหารจัดการน้ำตามหลักธรรมาภิบาล.**วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, 8(1),20-32.
- ปราโมทย์ ไหมกล้า.(2565).**ทางออกการบริหารจัดการน้ำของไทย**. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2565. จาก <https://tdri.or.th/water/thaipublica20140309/>.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). 2549.**การงานที่เป็นสุข**.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส.(2547).**การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตามแนวทางพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิสุทธิ โพธิ์ศรี.(2558).**ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามอิทธิบาทธรรมของพนักงานการไฟฟ้า นครหลวง เขตวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร**.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำและการเกษตร.(2560).คู่มือการจัดการทรัพยากรน้ำชุมชนตามแนวพระราชดำริด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.กรุงเทพมหานคร:กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.

สุวัฒน์ แจ่มจิต.(2562).พุทธวิธีกการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา.พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

